

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОФИЛАКТИКА, НАДЗОР, КОНТРОЛ И ЛИКВИДИРАНЕ НА
БОЛЕСТИТЕ ПО ЖИВОТНИТЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЗООНОЗИТЕ
2019 – 2021 г.

За контакт:

отдел „Здравеопазване на животните“,
дирекция “Здравеопазване и хуманно отношение към животните
и контрол на фуражите”,
Българска агенция по безопасност на храните
бул. „Пенчо Славейков“ 15А
1606, София, България
E-mail: АНWFC@bfsa.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

	стр.
I. Цели на националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите.....	5
II. Правна рамка	5
III. Принципи на планиране на мероприятията срещу болестите по животните, включително зоонозите.....	5
IV. Обхват на националната програма	6
V. Мерки за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите със значение за ЕС и България, финансирани от държавния бюджет	6
1. Антракс	6
2. Африканска чума по свинете	7
3. Бруцелоза по едрите преживни животни	7
4. Бруцелоза по дребните преживни животни	8
5. Бруцелоза по свинете	8
6. Бяс	8
7. Заразен епидидимит	8
8. Инфекциозен ринотрахеит	9
9. Инфекциозна анемия по конете	9
10. Инфлуенца по птиците	9
11. Класическа чума по свинете	9
12. Ку-треска	10
13. Лептоспироза	10
14. Мукозна болест – вирусна диария	10
15. Нюкясълска болест	10
16. Салмонелози по птиците	11
17. Син език	11
18. Трансмисивни спонгиформни енцефалопатии	12
19. Треска от Западен Нил	12
20. Туберкулоза по едрите преживни животни	12
21. Шап по чифтокопитните животни	13
22. Болести по пчелите	14
23. Болести по рибите и двучерупчестите мекотели	14
24. Транс-гранични заболявания по животните	14
VI. Болести с епизоотично значение, за които следва да се поддържа диагностична готовност и се извършват изследвания при съмнение	14
VII. Профилактични мероприятия на болести, които следва да се заплащат от собствениците на животни	18
VIII. Прогнозни финансови разходи от държавния бюджет за изпълнение на националната програма	26

Приложения:

- Приложение № 1: Списък с приоритетни за България и ЕС заболявания по животните, включително зоонози, за които са изготвени национални програми или е предвидена диагностична готовност
- Приложение № 2: Програма за профилактика, надзор и контрол на болестта антракс в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 3: Програма за надзор и контрол на болестта африканска чума по свинете в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 4: Програма за надзор на болестта бруцелоза по едрите преживни животни в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 5: Програма за надзор и контрол на болестта бруцелоза (*Brucella melitensis*) по овцете и козите в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 6: Програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестта бяс в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 7: Програма за надзор и контрол на болестта инфекциозна анемия по конете в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 8: Програма за надзор на болестта инфлуенца при домашни и диви птици в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 9: програма за надзор и контрол на болестта класическа чума при домашни и диви свине в България през 2019 – 2021г.
- Приложение № 10: Програма за надзор и контрол на болестта Ку-треска в България през 2019 – 2021г.
- Приложение № 11: Програма за надзор на болестта лептоспироза в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 12: Програма за надзор на нюкясълската болест (псевдоочума) по птиците в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 13: Програма за контрол на салмонела при разплодни стада от домашни птици в България за периода 2019 – 2021 г.
- Приложение № 14: Програма за контрол на салмонела при бройлери в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 15: Програма за контрол на салмонела при кокошки носачки от вида *Gallus gallus* в България през 2019 - 2021 г.
- Приложение № 16: Програма за контрол на салмонела при пуйки в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 17: Програма за надзор и контрол на болестта син език по преживните животни в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 18: програма за надзор на трансмисивните спонгиформни енцефалопатии в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 19: Програма за надзор и контрол на болестта треска от западен Нил в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 20: Програма за надзор и контрол на болестта туберкулоза по едрите преживни животни в България през 2019 – 2021 г.

- Приложение № 21: Програма за надзор на болестта шап по чифтокопитни животни в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 22: Програма за надзор и контрол на болестите по пчелите в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 23: Програма за надзор на екзотични и неекзотични болести по рибите и двучерупчестите мекотели в България през 2019 – 2021 г.
- Приложение № 24: Предпазни мерки срещу някои транс-гранични заболявания по животните (ТЗЖ) в България през 2019-2021 г.

I. ЦЕЛИ НА НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА ЗА ПРОФИЛАКТИКА, НАДЗОР, КОНТРОЛ И ЛИКВИДИРАНЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО ЖИВОТНИТЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЗООНОЗИТЕ

Изпълнението на националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите (*НПБЖЗ*) има за цел опазването на здравето на животните и хората в България и спазването на един от основните принципи за създаване на Европейската Общност – свободно движение на животни и животински продукти на територията на Общността.

II. ПРАВНА РАМКА

Националната програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително и зоонозите е изготвена съгласно:

1. Закон за ветеринарномедицинската дейност;
2. Национално и европейско законодателство за здравеопазване на животните;
3. Стандартна оперативна процедура за изготвяне на държавната профилактична програма – СОП ЗХОЖ - 14, утвърдена със Заповед № РД 11-1913/21.12.2015 г. на изпълнителния директор на БАБХ.

III. ПРИНЦИПИ НА ПЛАНИРАНЕ НА МЕРОПРИЯТИЯТА СРЕЩУ БОЛЕСТИТЕ ПО ЖИВОТНИТЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЗООНОЗИТЕ

В настоящата програма са посочени схемите за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите, с цел гарантиране на опазването на здравето на животните от заразни болести и здравето на хората от зоонози (болести общи за човека и животните).

При планиране на мероприятията, включени в програмата са взети под внимание:

1. действащите нормативни актове: Регламенти, Директиви и Решения на Европейския съюз, Закон за ветеринарномедицинската дейност (ЗВД) и съответни наредби за профилактика, ограничаване и ликвидиране на епизоотични огнища на болести по животните, включително зоонозите и планове за спешни действия (контингенс планове);
2. изискванията на Световната организация по здравеопазване на животните (ОИЕ) и Световната здравна организация;
3. оценката на значимостта на заразните болести, включително зоонозите за ЕС и България, съгласно документ на ЕК за степенуване значимостта на заразните болести *DS 13/18-Priorities for disease control – Strategic objectives and performance indicators*,
4. списъка за общите мерки за борба със заразните и паразитните болести по животните и птиците, срещу които ветеринарномедицинските органи провеждат задължителните профилактични и принудителни мероприятия;
5. броя на животновъдните обекти, стада и животни на територията на страната;
6. епизоотичния статус на домашните и дивите животни на територията на страната;
7. въведените мерки за биосигурност и добри фермерски практики в животновъдните обекти;
8. въведените технологии за отглеждане на различните видове и категории животни;
9. епизоотичната обстановка в съседните на България страни, държавите членки на ЕС и близки трети страни;
10. епизоотичната, епидемиологичната и икономическата значимост на отделните заразни болести;
11. придвижването на животни за и от България в рамките на Общността и/или трети страни.

Национална програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестите по животните, включително зоонозите в България подлежи на ревизиране и/или актуализация при промяна в епизоотичната обстановка в България, ЕС и съседните трети страни, както и в случаи на обективна финансова невъзможност при непредвидени форсмажорни обстоятелства, които могат да окажат въздействие върху изпълнението ѝ.

IV. ОБХВАТ НА НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА

НПБЖЗ ще се изпълнява на цялата територия на България за периода 2019 – 2021 г. и включва:

1. мерки за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болести по животните, включително зоонози със значение за ЕС и България, финансирани от държавния бюджет;
2. болести с епизоотично значение, за които следва да се поддържа диагностична готовност и се извършват изследвания при съмнение;
3. профилактични мероприятия на болести, които следва да се заплащат от собствениците на животни;
4. прогнозни финансови разходи за изпълнение на НПБЖЗ.

V. МЕРКИ ЗА ПРОФИЛАКТИКА, НАДЗОР, КОНТРОЛ И ЛИКВИДИРАНЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО ЖИВОТНИТЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЗООНОЗИТЕ СЪС ЗНАЧЕНИЕ ЗА ЕС И БЪЛГАРИЯ, ФИНАНСИРАНИ ОТ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ

Болестите по животните, включително зоонозите, включени в тази точка са определени съгласно документ на ЕК за степенуване значимостта на заразните болести *DS 13/18 - Priorities for disease control – Strategic objectives and performance indicator*, и са посочени в списъка на Приложение 1.

Лабораторно-диагностичните изследвания за отделните болести, се извършват по методи посочени в последното актуализирано издание на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на Световната организация за здравеопазване на животните (OIE).

Пробите се изследват в акредитирани по стандарт БДС ISO 17025 за съответните методи лаборатории.

Данните за извършените профилактични мероприятия, взети проби от официални и/или регистрирани ветеринарни лекари по утвърден от БАБХ план и получени резултати от извършените изследвания се въвеждат в Интегрираната информационна система на БАБХ (ВетИС).

1. АНТРАКС

Мерките за профилактика, надзор и контрол на болестта антракс в България са посочени в **Програма за профилактика, надзор и контрол на болестта антракс в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 2).

Програмата включва:

1. ежегодна еднократна ваксинация на всички говеда и еднокопитни над тримесечна възраст и овце над двумесечна възраст, както и на всички такива, закупени след извършената ваксинационна кампания от населени места, в които ваксинация срещу антракс не се провежда - в населени места, в които през последните **50 години** е регистриран еднократно антракс при животните за следните области - **Варна, Добрич, Разград, Силистра, Търговище и Шумен**;
2. ежегодна еднократна ваксинация на всички говеда и еднокопитни над тримесечна възраст и овце над двумесечна възраст, както и на всички такива, закупени

след извършената ваксинационна кампания от населени места, в които ваксинация срещу антракс не се провежда - в населени места, в които през последните **30 години** е регистриран еднократно антракс при животните за **останалите области от страната**;

3. ежегодна двукратна ваксинация (пролет и есен) на всички говеда и еднокопитни над тримесечна възраст и овце над двумесечна възраст, както и на всички такива, закупени след извършената ваксинационна кампания от населени места, в които ваксинация срещу антракс не се провежда - **в населени места, в които е регистриран повече от един случай на болестта при животни през последните 50 години (стационарни антраксни огнища)**;

4. спешна ваксинация на възприемчиви животни при констатиране на случай на антракс;

5. лабораторно изследване на проби от умрели животни, при съмнение за антракс;

6. клинични обследвания на възприемчиви селскостопански животни;

При констатиране на случай на антракс се извършва ваксинация на всички говеда и еднокопитни над тримесечна възраст и овце над двумесечна възраст, в съответното селище.

Ваксинация на биволи, кози, свине се извършва само при установяване на заболяването, след разпореждане от Централно управление (ЦУ) на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ).

При доказана необходимост, след извършено эпизоотично проучване и след разпореждане на ЦУ на БАБХ, могат да се ваксинират и стада или цели селища в съседство на заразените селища. В този случай ваксинацията се извършва еднократно.

2. АФРИКАНСКА ЧУМА ПО СВИНЕТЕ

Надзорът на африканската чума по свинете се извършва съгласно **Програма за надзор и контрол на болестта африканска чума по свинете в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 3).

Съгласно програмата се извършват:

1. периодични клинични прегледи във всички видове свиневъдни обекти;

2. серологични и вирусологични изследвания на кръвни и органни проби от домашни и диви свине при съмнение за възникване на болестта;

3. серологични и вирусологични изследвания на кръвни и органни проби взети от отстреляни и намерени умрели диви свине.

3. БРУЦЕЛОЗА ПО ЕДРИТЕ ПРЕЖИВНИ ЖИВОТНИ (*BRUCELLA ABORTUS*)

Надзорът и контролът на бруцелозата по едрите преживни животни (ЕПЖ) в България се извършва съгласно **Програма надзор и контрол на болестта бруцелоза по ЕПЖ в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 4).

Съгласно програмата ежегодно се извършват:

1. еднократно серологично изследване на всички ЕПЖ на възраст над 24 месеца;

2. изследване на сборна проба от мляко от определени от ОДБХ млекодобивни ферми, не по-малко от 3 пъти годишно, вместо серологичното изследване на ЕПЖ млекодайно направление, съгласно точката по-горе;

3. двукратно серологично изследване на всички абортирани ЕПЖ - непосредствено след аборта и 15-20 дни след това;

4. бактериологично изследване на абортирани фетуси, плаценти или мъртвородени телета и малачета;

5. двукратно серологично изследване на всички мъжки разплодни бици отглеждани в регионалните дирекции по селекция и репродукция към ИАСРЖ;

б. серологични изследвания през два месеца на всички ЕПЖ, ДПЖ, свине, еднокопитни и кучета в населените места с констатирана бруцелоза.

4. БРУЦЕЛОЗА ПО ОВЦЕТЕ И КОЗИТЕ (*BRUCELLA MELITENSIS*):

Надзорът и контролът на бруцелозата по овцете и козите в България се извършва съгласно **Програма надзор и контрол на болестта бруцелоза (*Brucella melitensis*) в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 5)

Съгласно програмата ежегодно се извършват:

1. еднократно серологично изследване на всички овце и кози навършили 6 месечна възраст, отглеждани в стадо с по-малко от 50 броя животни;
2. еднократно серологично изследване на 25 % от овце и кози навършили 6 месечна възраст, отглеждани в стадо с повече от 50 броя животни;
3. еднократно серологично изследване на всички некастрирани мъжки разплодни животни (кочове и пръчове) на възраст над шест месеца;
4. двукратно серологично изследване на абортирани овце и кози при масови аборти - непосредствено след аборта и 15-20 дни след това;
5. бактериологично изследване на абортирани фетуси при масови аборти или мъртвородени агнета и ярета;
- б. серологични изследвания през два месеца на всички ЕПЖ, ДПЖ, свине, еднокопитни и кучета в населените места с констатирана бруцелоза.

5. БРУЦЕЛОЗА ПО СВИНЕТЕ (*BRUCELLA SUI*S)

Извършва се:

1. еднократно годишно серологично изследване на 20% от свинете майки и всички нерези в свиневъдните обекти;
2. двукратно изследване през 15 дни на абортиралите свине;
3. изследване на абортирани фетуси и мъртвородени прасета;

6. БЯС

Мерките за профилактика, надзор, контрола и ликвидиране на бяс в България се извършват съгласно **Програма за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болестта бяс в България за периода 2019 – 2021 г.** (Приложение 6)

Съгласно програмата се извършва:

1. активен и пасивен надзор на болестта на територията на цялата страна;
2. орална ваксинация на лисици срещу болестта;
3. лабораторен контрол на оралната ваксинация;
4. ежедневни клинични прегледи през 14-дневния период на изолация на съмнителни за бяс животни;
5. спешна ваксинация на домашни и диви възприемчиви животни, след констатиране на бяс.

7. ЗАРАЗЕН ЕПИДИДИМИТ ПО КОЧОВЕТЕ (*BRUCELLA OVIS*)

Извършва се:

1. двукратно ежегодно серологично изследване на всички кочове два месеца преди случната кампания и 30 дни след приключването ѝ;
2. изключване от случната кампания и кастрация на положително реагиралите кочове под контрола на официален ветеринарен лекар.

8. ИНФЕКЦИОЗЕН РИНОТРАХЕИТ

Ежегодно се извършва:

1. двукратно (през 6 месеца) серологично изследване на кръвни проби и вирусологично изследване на проби от семенна течност на бици, отглеждани в центровете за изкуствено осеменяване;
2. еднократно серологично изследване на кръвни проби от регистрирани бици, използвани за извършване на естествено осеменяване;
3. серологични изследвания на кръвни проби взети от едри преживни животни при съмнение за болестта;
4. лабораторно изследване на проби от едри преживни животни по одобрена от ОДБХ програма с цел оздравяване на стадо (изследването се заплаща от собственика на животните).

9. ИНФЕКЦИОЗНА АНЕМИЯ ПО КОНЕТЕ

Надзорът и контролът на болестта се извършват съгласно **Програма за надзор и контрол на инфекциозната анемия по конете в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 7)

Програмата включва:

1. лабораторно изследване на кръвни проби от еднокопитни животни за откриване на антитела срещу вируса на инфекциозната анемия;
2. клинични обследвания на еднокопитни животни.

10. ИНФЛУЕНЦА (ГРИП) ПО ПТИЦИТЕ

Надзорът на инфлуенцата по птиците се извършва съгласно **Програма за надзор на болестта Инфлуенца при домашни и диви птици в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 8).

Съгласно програмата се извършват:

1. серологични изследвания на проби взети от домашни птици, птици, развъждани и използвани за лов (фазани, яребици, пъдпъдъци, полудиви птици (кокошеви), от диви водоплаващи птици;
2. вирусологични изследвания при съмнение и/или констатиране на болестта;
3. клинични прегледи при констатиране на епизоотично огнище;
4. надзор на смъртността при диви птици.

11. КЛАСИЧЕСКА ЧУМА ПО СВИНЕТЕ

Надзорът и контролът на болестта класическа чума по свинете се извършва съгласно **Програма за надзор и контрол на болестта класическа чума при домашни и диви свине в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 9).

Съгласно програмата се извършват:

1. периодични клинични прегледи на всички видове свиневъдни обекти и въвеждане на резултатите от попълнените чек-листове в електронната база данни на БАБХ;
2. вирусологични и серологични изследвания на органни и/или кръвни проби от домашни, включително и източнобалакански свине от всички категории свиневъдни обекти;
3. вирусологични и серологични изследвания на органни и/или кръвни проби от отстреляни и намерени умрели диви свине;
4. серологични и вирусологични изследвания за класическа чума по свинете на домашни и диви свине при съмнение за болестта (методите за серологично и вирусологично изследване за откриване на вируса на класическата чума по свинете са посочени в Решение 2002/106/ЕО на Комисията от 1 февруари 2002 година за одобряване на диагностично ръководство, с което се определят диагностичните процедури, методите

за вземане на проби и критериите за оценка на лабораторните тестове за потвърждаване на класическата чума по свинете);

5. Въвеждане на резултатите от изследваните диви свине в електронната база данни на ЕК за диви свине - EU CSF Database.

12. КУ-ТРЕСКА

Мерките за надзор и контрол на болестта Ку-треска се извършват съгласно **Програма за надзор и контрол на болестта Ку-треска в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 10).

Програмата включва:

1. сондажно лабораторно изследване за наличие на антитела срещу *Coxiella burnetii* на кръвни проби от ЕПЖ и ДПЖ (овце и кози) от ендемични за заболяването райони на страната;

2. серологични изследвания на животни при съмнение за болестта;

3. ежегодно двукратно серологично изследване на всички мъжки разплодни бици отглеждани в регионалните дирекции по селекция и репродукция към ИАСРЖ;

4. серологично изследване на преживни животни при констатиране на случаи на заболяването при хора.

13. ЛЕПТОСПИРОЗА

Надзорът на лептоспирозата по животните се извършва съгласно **Програма за надзор на болестта лептоспироза в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 11).

Съгласно програмата ежегодно се извършва:

1. серологично изследване на 10% от кравите, всички нерези и 5% от свинете от племенните и основните стада;

2. двукратно серологично изследване на всички абортирани крави и свине непосредствено след аборта и повторно изследване след 10-15 дни;

3. двукратно серологично изследване на всички мъжки разплодни бици отглеждани в регионалните дирекции по селекция и репродукция към ИАСРЖ;

14. МУКОЗНА БОЛЕСТ - ВИРУСНА ДИАРИЯ

Ежегодно се извършва:

1. двукратно (през 6 месеца) серологично изследване на кръвни проби от бици, отглеждани в центровете за изкуствено осеменяване;

2. серологично изследване на кръвни проби от биците, собственост на Изпълнителната агенция по селекция и репродукция използвани за извършване на естествено осеменяване;

3. серологични изследвания на кръвни проби, взети от едри преживни животни при съмнение за болестта;

4. лабораторно изследване на проби от едри преживни животни по одобрена от ОДБХ програма с цел оздравяване на стадо (изследването се заплаща от собственика на животните).

15. НЮКЯСЪЛСКА БОЛЕСТ ПО ПТИЦИТЕ

Надзорът на Нюкясълската болест се извършва съгласно **Програма за надзор на Нюкясълската болест (псевдоchума) по птиците в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 12).

Съгласно програмата се извършват:

1. серологични изследвания на кръвни проби от неваксинирани срещу Нюкясълска болест домашни птици, птици, развъждани и използвани за лов (жив пернат дивеч - фазани, яребици, пъдпъдъци, полудиви патици и т.н.), диви и екзотични птици;

2. серологични изследвания за контрол на извършената ваксинация във промишлените ферми (за сметка собствениците на промишлените птицеферми);
3. вирусологични изследвания при съмнение;
4. клинични обследвания на възприемчиви птици;
5. ваксинация в промишлените ферми и птицевъдните обекти, разположени в радиус от 10 км около тях (за сметка собствениците на промишлените птицеферми (виж т. VII., 1.16);
6. ваксинация при констатирано огнище на заболяването в птицевъдни обекти, в селищата, попадащи в 3 км предпазна и 10 км наблюдавана зони (след писмено разпореждане от ЦУ на БАБХ).

16. САЛМОНЕЛОЗИ ПО ПТИЦИТЕ

Надзорът и контролът на салмонелозите по птиците се извършва съгласно следните програми:

1. Програма за контрол на салмонела при разплодни стада от домашни птици в България за периода 2019 – 2021 г. (Приложение 13);
2. Програма за контрол на салмонела при бройлери в България за периода 2019 - 2021 г. (Приложение 14);
3. Програма за контрол на салмонела при кокошки носачки от вида *Gallus Gallus* в България през 2019 - 2021 г. (Приложение 15);
4. Програма за контрол на салмонела при пуйки в България през 2019 - 2021 г. (Приложение 16).

Изследванията на взетите проби се извършват, съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 2160/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 17 ноември 2003 г., относно контрола на салмонела и други специфични агенти, причиняващи зоонози, които присъстват в хранителната верига.

17. СИН ЕЗИК

Надзорът и контролът на болестта син език по преживните животни се извършва съгласно Програма за надзор и контрол на болестта син език в България през 2019 – 2021 г. (Приложение 17).

Съгласно програмата се извършва:

1. лабораторно изследване на кръвни проби от сентинелни животни за установяване наличието на антитела срещу син език;
2. лабораторно изследване на кръвни проби от преживни животни за установяване наличието на антитела срещу син език, при съмнение за заболяването;
3. лабораторно изследване на кръвни и органни проби от преживни животни за установяване генома на вируса на син език, при съмнение за заболяването;
4. лабораторно изследване на кръвни и органни проби от преживни животни за установяване генома на вируса на епизоотична хеморагична болест, при съмнение и за извършване на диференциална диагноза;
5. морфологичен анализ на улови от куликоиди;
6. лабораторно изследване на сборни проби куликоиди за установяване генома на вируса на син език във вектора;
7. ваксинация на говеда и овце;
8. клиничен преглед на сентинелни животни;
9. клиничен преглед на ваксинирани животни.

18. ТРАНСМИСИВНИ СПОНГИФОРМНИ ЕНЦЕФАЛОПАТИИ (ТСЕ)

Надзорът на ТСЕ обхваща болестите спонгиформна енцефалопатия по говедата и скрейпи по овцете и козите и се извършва съгласно **Програма за надзор на Трансмисивните спонгиформни енцефалопатии в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 18).

Съгласно програмата се извършват:

1. лабораторно-диагностични изследвания на мозъчен ствол от различни категории едри преживни животни (умрели, заклани по необходимост, намерени болни при предкланичен преглед и съмнителни за ТСЕ ЕПЖ над 24 - месечна възраст и редовно заклани ЕПЖ над 30 - месечна възраст);
2. лабораторно-диагностични изследвания на мозъчен ствол от различни категории дребни преживни животни на възраст над 18 месеца;
3. изследване за определяне на генотипа при различни породи овце за установяване на резистентността към болестта скрейпи.

19. ТРЕСКА ОТ ЗАПАДЕН НИЛ

Надзорът и контролът на Треска от Западен Нил се извършват съгласно **Програма за надзор и контрол на болестта Треска от Западен Нил в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 19).

Програмата включва:

1. лабораторно изследване на кръвни проби от сентинелни животни (еднокопитни и домашни птици от кокошев вид) за откриване на антитела срещу вируса на Треска от Западен Нил;
2. лабораторно изследване на кръвни проби от диви птици и кучета за откриване на антитела срещу вируса на Треска от Западен Нил;
3. лабораторно изследване на кръвни проби, суспензии от вътрешни органи и главен мозък, и сборни проби от комари за откриване на генома на вируса на Треска от Западен Нил;
4. лабораторно изследване на кръвни проби, суспензии от вътрешни органи и главен мозък за откриване на вируса на Треска от Западен Нил;
5. морфологичен анализ на улови от комари;
6. клинични обследвания на възприемчиви животни.

20. ТУБЕРКУЛОЗА ПО ЕПЖ

Надзорът и контролът на туберкулозата по ЕПЖ се извършва съгласно **Програма за надзор и контрол на болестта туберкулоза по ЕПЖ в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 20).

Съгласно програмата се извършват:

1. диагностични изследвания на терен – ежегодна, еднократна интрадермална туберкулинизация с говежди пречистен протеинов дериват (ППД) на всички ЕПЖ навършили 42 дневна възраст, в стада свободни от туберкулоза;
2. диагностични изследвания на терен – диференциална туберкулинизация (с говежди и птичи туберкулин, на 42-я ден след първоначалната туберкулинизация) на ЕПЖ със съмнителна реакция при предходното еднократно изследване с говежди туберкулин, в стада свободни от туберкулоза. Положително реагиралите животни при еднократното интрадермално изследване се подлагат на диагностично/санитарно клане, с изключение на животните при които има съмнение за грешна позитивна реакция или намесваща се реакция. На същите животни се извършва диференциална туберкулинизация (с говежди и птичи туберкулин по 0.1 мл., на 42-я ден след първоначалната туберкулинизация).

3. диагностични изследвания на терен – еднократна интрадермална туберкулинизация с говежди ППД (между 45-я и 60-я ден след диференциалната туберкулинизация) в доза 0,2 мл. на всички ЕПЖ, реагирали със съмнителна реакция при диференциалната туберкулинизация. Положително реагирали животни при диференциалната туберкулинизация се подлагат на диагностично/санитарно клане, с изключение на животните при които има съмнение за грешна позитивна реакция или намесваща се реакция. На същите животни се извършва еднократна интрадермална туберкулинизация с говежди ППД (между 45-я и 60-я ден след диференциалната туберкулинизация) в доза 0,2 мл.

4. в стада с констатирана туберкулоза по ЕПЖ учестени интрадермални изследвания през 2 месеца, от датата на която е заклано последното реагирало животно, на всички ЕПЖ навършили 6 седмична възраст. В случай на отрицателни резултати за туберкулоза при всички ЕПЖ в стадото, следващото изследване се извършва след 6 месеца и при отрицателни резултати стадото се счита за свободно от болестта;

5. диагностично/санитарно клане при положително или неопределено реагирали за туберкулоза ЕПЖ;

6. лабораторно изследване на лимфни възли, бял дроб, черен дроб и други вътрешни органи, взети при диагностично или санитарно клане или при съмнение за туберкуозна находка по време на кланичния месопреглед при редовно заклани животни;

7. патологоанатомични и лабораторни изследвания (бактериологични и молекулярнобиологични) на органни проби от възприемчиви диви животни, при съмнение;

8. диагностични изследвания на терен – еднократна интрадермална туберкулинизация с говежди ППД на всички говеда навършили 42 дневна възраст, при внос от трети страни (изследването се заплаща от собственика на внесените животни);

9. еднократна туберкулинизация на всички свине (с говежди и птичи ППД туберкулин - едновременно на двете уши), които се отглеждат съвместно с ЕПЖ при които е констатирана туберкулоза.

Фигура: Схема за извършване на туберкулинизация на ЕПЖ.

Забележка: Диференциалната туберкулинизация и последващото интрадермално изследване с двойна доза туберкулин се извършва от официалните ветеринарни лекари, отговарящи за здравеопазването на животните в съответната община.

21. ШАП ПО ЧИФТОКОПИТНИТЕ ЖИВОТНИ

Надзорът на болестта шап по чифтокопитните животни се извършва съгласно **Програма за надзор на болестта шап по чифтокопитните животни в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 21).

Съгласно програмата се извършва:

1. лабораторно изследване на кръвни проби от едри и дребни преживни животни и свине и възприемчив дивеч /най-вече дива свиня/ от областите Бургас, Ямбол и Хасково, за откриване на антитела срещу вируса на шапа (FMDV);
2. лабораторно изследване на тъкани проби от домашни и диви възприемчиви животни за доказване на FMDV и типово му определяне;
3. клинични прегледи и патологоанатомични обследвания на домашни и диви възприемчиви животни;

22. БОЛЕСТИ ПО ПЧЕЛИТЕ

Надзорът и контролът на болестите по пчелите се извършва съгласно **Програма за надзор и контрол на болестите по пчелите в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 22). В обхвата на програмата са включени следните болести: акароза, американски гнилец, малък кошерен бръмбар и нозематоза по пчелите.

Програмата включва:

1. клинични прегледи на пчелните семейства;
2. лабораторно изследване на проби от пчели и пчелно пило.

23. БОЛЕСТИ ПО РИБИТЕ И ДВУЧЕРУПЧЕСТИТЕ МЕКОТЕЛИ

Надзорът на болестите по рибите и двучерупчестите мекотели се извършва съгласно **Програма за надзор на екзотични и неекзотични болести по рибите и двучерупчестите мекотели в България през 2019 – 2021 г.** (Приложение 23).

В обхвата на програмата попадат следните болести епизоотична хемопоеична некроза, вирусна хеморагична септицемия, инфекциозна хемопоеична некроза, инфекциозна панкреатична некроза, инфекциозна анемия по съомгата, кой херпес вирусна инфекция по шарана, пролетна виремия по шарана, мартелиоза по двучерупчести мекотели.

24 ТРАНС-ГРАНИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ ПО ЖИВОТНИТЕ

Надзорът на болестите Заразен нодуларен дерматит (ЗНД), Шап, Чума по дребните преживни животни (PPR), Шарка по овцете и козите (ШОК) се извършва съгласно **Програма за предпазни мерки срещу някои транс-гранични заболявания по животните в България през 2019-2021 г.** (Приложение 24).

Съгласно програмата се извършва:

1. ваксинация на говеда срещу ЗНД;
2. клинични прегледи на животните поне веднъж месечно, като се обхвалят шестте административни области по границата в южната част на страната (Бургас, Ямбол, Хасково, Кърджали, Смолян, Благоевград), като целта им е да се открие, колкото е възможно по-рано, евентуални признаци за проникване на гореизброените 4 заболявания;
3. лабораторно изследване на кръвни проби от преживни животни за установяване наличието на антитела срещу ЗНД, ШАП, PPR, ШОК, при съмнение;
4. лабораторно изследване на кръвни и органични проби от преживни животни за установяване генома на вируса на ЗНД, ШАП, PPR, ШОК, при съмнение.

Предвид възникването и развитието на болестта PPR през 2018 г. в България се наложи засилване на надзора за заболяването. Детайли за програмата са отразени в Приложение 24.

VI. БОЛЕСТИ С ЕПИЗООТИЧНО ЗНАЧЕНИЕ, ЗА КОИТО СЛЕДВА ДА СЕ ПОДДЪРЖА ДИАГНОСТИЧНА ГОТОВНОСТ И СЕ ИЗВЪРШВАТ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ СЪМНЕНИЕ

Болестите по животните, включително и зоонозите, включени в тази точка са определени съгласно документ на ЕК за степенуване значимостта на заразните болести *DS 13/18 - Priorities for disease control – Strategic objectives and performance indicator* и са посочени в списъка на Приложение 1. За тези болести няма разработени отделни програми за надзор, контрол, профилактика и ликвидиране, като при промяна в епизоотичната обстановка и приоритета, БАБХ следва да изготви такива.

Предвид епизоотичната и икономическата им значимост БАБХ следва да поддържа диагностична готовност в случай на съмнение, за извършване на диференциална диагноза, провеждане на ринг тестове, при оздравяване на стопанство.

Лабораторно-диагностичните изследвания за отделните болести, се извършват по методи посочени в последното актуализирано издание на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на Световната организация за здравеопазване на животните (OIE).

Пробите се изследват в акредитирани по стандарт БДС ISO 17025 за съответните методи лаборатории.

Данните за извършените профилактични мероприятия, взети проби и получени резултати от извършените изследвания се въвеждат в Интегрираната информационна система на БАБХ (ВетИС).

	Болест	Обосновка и мерки
1	Ауески	Заболяването е широко разпространено в промишлените ферми. Извършва се мониторинг за сметка на собствениците с цел оздравяване на стопанството. Профилактичните и диагностичните мероприятия за сметка на собствениците са описани в част VII, т.1.7 и т.3. ИЛ „Вирусни болести по свинете“ към НДНИВМИ поддържа диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за заболяването, след разпореждане на ЦУ на БАБХ.
2	Африканска чума по конете	Вероятността за интродукция на заболяването, предвид настоящата епизоотичната обстановка (циркуляция на заболяването в суб-Сахарския регион на Африка) и действащото законодателство за движение и внос на еднокопитни в ЕО, се оценява като много ниска. НРЛ „Африканска чума по конете“ поддържа постоянно диагностична готовност за изследване на проби при съмнение за заболяването.
3	Везикулозна болест по свинете	Значимостта на везикулозната болест по свинете се определя не от директните икономически загуби, които нанася на икономиката на засегнатите държави, а от значението му в диференциалната диагноза на шапа по чифтокопитните животни, поради сходните клинични признаци. Понастоящем всички държави членки на ЕО, с изключение на Италия са свободни от заболяването.

		НРЛ „Шап и везикулозна болест по свинете“ поддържа минимална диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за възникване на заболяването и за извършване на диференциална диагностика от заболяванията шап.
4	Венецуелски енцефалит	Вероятността за интродукция на заболяването, предвид настоящата эпизоотичната обстановка и действащото законодателство за движение и внос на еднокопитни в ЕО, се оценява като много ниска. При необходимост има готовност проби за заболяването да бъдат изпращани за изследване в Референтната лаборатория на Общността/ОИЕ.
5	Ензоотична левкоза по говедата	Ензоотичната левкоза по говедата е широко разпространена инфекция в България. В говедовъдните обекти се извършва мониторинг на заболяването за сметка на собствениците с цел оздравяване на стопанството. Диагностичните мероприятия за сметка на собствениците са описани в част VII, т.3.2. Извършва се двукратно лабораторно изследване на всички разплодни бици, отглеждани в регионалните дирекции по селекция и репродукция към ИАСРЖ. ИЛ „Вирусни болести по преживните животни“ към НДНИВМИ поддържа диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за заболяването и рутинното изследване на разплодни бици, собственост на ИАСРЖ.
6	Епизоотична хеморагична болест при елените	Съществува значителен риск от интродукция на епизоотична хеморагична болест от Турция чрез нелегално движение на животни, включително диви преживни и пасивна дисперсия на вектора чрез въздушните потоци. НРЛ „Син език по преживните животни“ поддържа минимална диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за възникване на заболяването и за извършване на диференциална диагностика от заболяването Син език по преживните животни. (виж. Приложение 17 – Програма за надзор и контрол на болестта Син език по преживните животни в България през 2018 – 2020 г.)
7	Листерия	Зоонозно заболяване, което се характеризира с висок процент смъртност при хората. ИЛ „Бактериални болести по животните“ към НДНИВМИ поддържа диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за възникване на болестта след разпореждане от ЦУ на БАБХ.
8	Меди висна по овцете - Артрит енцефалит по козите	През 2013 г. е установена висока степен на заразеност на овце предназначени за износ. Извършват се лабораторно-диагностични мероприятия в обектите за ДПЖ за мониторинг на заболяването за сметка на собствениците, които са посочени в част VII, т.3.15. ИЛ „Вирусни болести по преживните животни“ поддържа диагностична готовност за извършване на лабораторно-

		диагностични изследвания при съмнение, след разпореждане на ЦУ на БАБХ.
9	Орнитоза	Заболяването е често срещана зооноза. НРЛ „Хламидии и рикетсии” поддържа диагностична готовност за извършване на серологични изследвания на птици, след разпореждане от ЦУ на БАБХ.
10	Пебрина по бубите	Контагиозно заболяване с икономическо значение, ликвидирането на което е успешно единствено въз основа на лабораторно изследване. НРЛ ”Болести по пчели и буби” към НДНИВМИ поддържа диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания. След разпореждане от ЦУ на БАБХ се извършват лабораторно-диагностични изследвания на женските пеперуди през есента и на яйцата след провокирано излюпване през месец март следващата година за наличие на <i>Nosema bombycis</i> .
11	Сап	Зоонозно заболяване, което се характеризира с висок процент смъртност при хората. ИЛ „Бактериални болести по животните“ към НДНИВМИ поддържа диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за възникване на заболяването след разпореждане от ЦУ на БАБХ.
12	Тешенска болест	Понастоящем Тешенската болест по свинете не се характеризира с широко разпространение и голяма икономическа значимост. При необходимост има готовност проби за заболяването да бъдат изпращани за изследване в Референтната лаборатория на Общността/ОИЕ.
13	Треска от Долината Рифт	Понастоящем заболяването е разпространено в Африка и Арабския полуостров. При необходимост има готовност проби за заболяването да бъдат изпращани за изследване в Референтната лаборатория на Общността/ОИЕ.
14	Тулaremия	Спорадично проявление в определени области на страната, с регистрирани случаи при хора. ИЛ „Бактериални болести по животните“ към НДНИВМИ поддържа диагностична готовност за извършване на лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за възникване на болестта, след разпореждане от ЦУ на БАБХ.
15	Шмаленберг	Новооткрито заболяване, при което се наблюдава разпространение от Западна към Източна и Южна Европа. Интродукцията на инфекцията в нови територии се осъществява основно чрез внос на живи животни. Извършва се мониторинг на заболяването за сметка на собствениците с цел оздравяване на стопанството. Диагностичните мероприятия за сметка на собствениците са описани в част VII, т.3.14. ИЛ „Екзотични и особено опасни инфекции“ към НДНИВМИ поддържа диагностична готовност за извършване на

	лабораторно-диагностични изследвания след разпореждане от ЦУ на БАБХ при съмнение за възникване на заболяването.
--	--

VII. ПРОФИЛАКТИЧНИ МЕРОПРИЯТИЯ НА БОЛЕСТИ, КОИТО СЛЕДВА ДА СЕ ЗАПЛАЩАТ ОТ СОБСТВЕНИЦИТЕ НА ЖИВОТНИ

Профилактичните мероприятия се извършват от ветеринарният лекар, сключил договор за ветеринарномедицинско обслужване на съответния животновъден обект, след представена от собственика или упълномощено от него лице схема или план и одобрени от директора на ОДБХ. Използват се само лицензирани за употреба в страната ваксини.

Лабораторно-диагностичните изследвания за отделните болести, се извършват по методи посочени в последното актуализирано издание на Ръководството за стандарти на диагностични тестове и ваксини на Световната организация за здравеопазване на животните (ОИЕ).

При внос и износ с трети страни и вътреобщностно движение на живи животни се извършват лабораторни изследвания за сметка на собствениците на животните. Конкретните заболявания, за които е необходимо лабораторно-диагностични изследвания са посочени в здравния сертификат, придружаващ животните, който се издава от официален ветеринарен лекар. Информация за издаването на здравния сертификат и свързаните с това лабораторни изследвания се получава от съответното ОДБХ.

Всички извършени мероприятия (ваксинации и лабораторнодиагностични изследвания) на видовете животни подлежащи на идентификация се въвеждат в Интегрираната информационна система на БАБХ (ВетИС).

1. ИМУНОПРОФИЛАКТИЧНИ МЕРОПРИЯТИЯ

1.1. Ваксинация срещу лептоспироза по говедата - във ферми с установена лептоспироза и в стационарните огнища се извършва двукратна ваксинация на кравите през 10 – 15 дни, 2 до 3 месеца след заплождането им с моноваксина L. romona. Телетата над 2 месеца в тези ферми се ваксинират двукратно през 10-15 дни.

1.2. Ваксинация срещу мукозна болест-вирусна диария – в неблагополучни за заболяването кравеферми (при доказана инфекция), два пъти годишно се ваксинират всички ЕПЖ, както и биците, собственост на Изпълнителната агенция по селекция и репродукция.

1.3. Ваксинация срещу заразен ринотрахеит по говедата – в неблагополучни за заболяването кравеферми (приустановена инфекция), два пъти годишно се ваксинират всички ЕПЖ. В свободни от заболяването стада, внос се допуска само при отрицателен серологичен резултат за заразен ринотрахеит на вносните говеда.

1.4. Ваксинация срещу колибактериоза по телетата - прилага се в кравеферми с доказана колибактериоза, причинена от E. coli - щам К 99, като кравите се ваксинират двукратно в напреднала бременност.

1.5. Ваксинация срещу салмонелоза по телетата - прилага се в кравеферми с доказана инфекция, като се ваксинират всички телета на възраст над 10 дни.

1.6. Ваксинация срещу червенка по свинете - първата ваксинация се извършва на 90 - 120 дневна възраст, 15 дни преди или 15 дни след прехвърлянето на прасетата в групата за угояване. Свинете-майки, ремонтните свине и всички нерези се ваксинират през 6 месеца. В стационарните за червенка огнища, 15-20 дни след първата ваксинация и след това на всеки 4 месеца, до изтичане на угоителния период или изпращането им за

клане се извършва реваксинация на свинете. При възможност първата ваксинация в стационарните огнища се извършва с инактивирана ваксина. Новозакупените прасета, свине и нерези за разплод или свине за угояване се ваксинират по време на карантинния период. Петнадесет дни преди и 15 дни след ваксинацията от дажбата на свинете се изключват медикаментозните премикси.

1.7. Ваксинация срещу болестта на Ауески при свинете - извършва се след получаване на положителни лабораторни резултати при скрининговите изследвания по следната схема: свине-майки и нерези – на всеки 4 месеца; ремонтни свине – първа ваксинация – на 10 седмична възраст, втора ваксинация – на 14 седмична възраст и трета – на 6 месечна възраст; свине-угояване – първа ваксинация – на 10 седмична възраст и втора – на 14 седмична възраст. Използват се само “маркерни” ваксини съдържащи gE антиген, регистрирани за употреба в страната.

1.8. Ваксинация срещу лептоспироза по свинете - провежда се само в стационарните огнища и застрашените стопанства с установен причинител *L. romona* и *L. mitis*. Ваксинират се свинете-майки (двукратно през 15 дни - на 30 и 45-ия ден след заплождането) и нерезите на всеки 6 месеца. Новозакупените свине и нерези за разплод се ваксинират двукратно през 15 дни преди изтичането на карантината.

1.9. Ваксинация срещу колибактериоза по свинете - прилага се съобразно епизоотичното състояние на стадото и указанията на фирмата производител на ваксината.

1.10. Ваксинация срещу салмонелоза по свинете - прилага се двукратно жива лиофилизирана ваксина в стационарните огнища (една седмица преди отбиването и 15 дни след отбиването на прасетата).

1.11. Ваксинация срещу анаеробна дизентерия (некротичен ентерит) по свинете - извършва се в стационарните огнища. Свинете-майки се ваксинират двукратно на 75 - 80 и 90 - 95 дневна бременност.

Забележка: разрешава се едновременно приложение на ваксини срещу ТГЕ, колибактериоза и анаеробна дизентерия в последната третина на бременността. Едновременно могат да се прилагат имунизации срещу: червенка и Ауески; колибактериоза и анаеробна дизентерия. Ваксинацията срещу червенка и Ауески се прилага едновременно в средата на бременността на свинете. Срокът от една ваксинация до друга се определя от вида на прилаганата ваксина: срещу вирусни заболявания – 21 дни, а срещу бактериални – 14 дни.

1.12. Ваксинация на овце срещу ентеротоксемия - при овце и агнета на възраст над три месеца предназначени за разплод, които се ваксинират за първи път, ваксинацията се извършва двукратно през 15 - 20 дни. При ваксинирани овце се извършва бустерна ваксинация еднократно.

Забележка: Ваксинацията на овците се извършва предимно през есента или пролетта, в зависимост от сезонността на заболяването в съответната област.

1.13. Ваксинация срещу заразна ектима по овците – прилага се в стационарни за болестта стада на всички бременни овце, шилета и агнета след отбиването.

1.14. Ваксинация на овците срещу листериоза - еднократна ваксинация на овците от месец октомври до месец февруари в стационарните за заболяването селища.

1.15. Ваксинация срещу заразна агалаксия по овците и козите – еднократна ваксинация през сухостойния период ежегодно, до пълно прекратяване на заболяването в стада с констатирано заболяване.

1.16. Ваксинация срещу Нюкясълска болест:

- задължителна поголовна ваксинация срещу Нюкясълска болест (псевдочума) по птиците (кокошки-носачки, родителски стада и бройлери, фазани, пуйки и спортни гълъби и гълъби за представление) се извършва на основание чл. 5 от Наредба № 31 от 29.12.2005 г. във всички промишлени птицевъдни обекти в страната, регистрирани, съгласно ЗВД и на птиците отглеждани в селищата попадащи в 10 км зона около промишлените обекти (стойността на ваксината и прилагането ѝ от регистрирани ветеринарни лекари се заплаща от собствениците на промишлените фирми);

- ваксинация на 1-вия ден на едnodневни бройлери в люпилните в страната, регистрирани, съгласно ЗВД се извършва на всички категории птици, от ветеринарен лекар, сключили договор със собственика на птицевъдния обект или люпилня съгласно одобрената от директора на съответната Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) схема, представена от собственика на птицевъдния обект или люпилнята;

- пернатият дивеч, отглеждан във ферми (волиери) се реваксинира с ваксина "лентогенен" щам, съгласно указанията на фирмата производител, две седмици преди разселването му;

- спортните гълъби и тези, предназначени за състезания и изложби се реваксинират с "инактивирана" ваксина на 4 седмична възраст и се реваксинират 4 до 6 седмици преди започване на състезателния сезон или мероприятиято, в което ще участват;

- за контрол на имунния статус на ваксинираните птици, 15-20 дни след ваксинацията, от всяко ваксинирано стадо задължително се вземат и изследват от 20 до 40 броя кръвни проби за контрол на напрежението на имунитета и контрол на извършената ваксинация.

Забележка: Ваксинацията срещу Нюкясълска болест по птиците се извършва само с регистрирани в страната "лентогенни" ваксини. Освен едновалентни ваксини срещу Нюкясълска болест /псевдочума/ по птиците може да се използват и комбинирани поливалентни ваксини, регистрирани в Република България. Стойността на ваксината и разходите за прилагането ѝ са за сметка на собствениците на промишлените птицевъдни обекти.

1.17. Ваксинация срещу шаркоидфтерит по птиците - ваксинират се птиците от кокошовия вид, съгласно указанията на фирмата производител на ваксината.

1.18. Ваксинация срещу болестта на Марек - ваксинират се всички птици на едnodневна възраст от кокошовия вид, които са предназначени за носачки. При необходимост може да се извърши реваксинация на 18-ия ден.

1.19. Ваксинация срещу инфекциозен бурзит (болестта на Гумборо) - ваксинират се птици от кокошовия вид с жива ваксина по схема на фирмата производител на ваксината, в зависимост от нивото на майчините антители на пилетата и епизоотичната ситуация. Прародителските и родителските стада се ваксинират преди прехвърляне в основно стадо с инактивирана ваксина за осигуряване на пасивен имунитет на новоизлюпените пилета.

1.20. Ваксинация срещу инфекциозен бронхит - ваксинират се птици от кокошовия вид. Първата имунизация се извършва с щам Н-120 на 1-5 дневна възраст с апарат "Флокс" /спрей/, напивно, очно или назално. При необходимост се извършва втора ваксинация със същия щам 3-4 седмици след първата. Трета ваксинация се извършва след 6 седмична възраст за яйценоското и на 18 седмична възраст за бройлерното направление с ваксина Н-52 по същите методи на приложение. Може да се използват и други регистрирани в страната инактивирани моно- или комбинирани ваксини.

Забележка: Не се препоръчва ваксинирането с Н-52 като първа ваксинация, както и на територия където има малки неваксинирани пилета или бройлери. За първа

ваксинация се използва жива атенуирана ваксина, а за засилване на имунитета срещу заболяването може да се използват и инактивирани ваксини в комбинация с други ваксини, регистрирани в България.

1.21. Ваксинация срещу инфекциозен ларинготрахеит - в зависимост от епизоотичната обстановка се ваксинират подрастващите птици от кокошовия вид, предназначени за родители и носачки в стопанства, в които е установено заболяването или са застрашени от поява и разпространението му. Първата ваксинация се прави на 4-6 седмична възраст, а реваксинацията на 12-14 седмична възраст. Използват се само регистрирани в страната живи ваксини.

1.22. Ваксинация срещу инфекциозен енцефаломиелит - ваксинират се задължително птиците от кокошовия вид - изходни линии, прародители и родителски стада на 10-14 седмична възраст, съгласно указанията на фирмата производител на ваксината.

1.23. Ваксинация срещу холера - ваксинират се птици (кокошки, пуйки, фазани и водоплаващи) с инактивирана ваксина от застрашени за заразяване стада или такива, в които болестта е установена.

1.24. Ваксинация срещу вирусен хепатит по водоплаващите птици - ваксинацията се извършва с регистрирани в страната ваксини, съгласно указанията на фирмата производител на ваксината.

1.25. Ваксинация срещу парвовируса по водоплаващите птици (болест на Держи) - ваксинират се патици и гъски предназначени за родители по схема: на 3-4 седмична възраст, 23-24 седмична възраст и преди всеки следващ яйценосен период. Гъските и патиците за угояване се ваксинират в зависимост от епизоотичната обстановка на 17 дневна възраст или на 3-4 седмична възраст.

Забележка: Имунопрофилактичните програми, прилагани във ферми, регистрирани като животновъдни обекти съгласно ЗВД подлежат на задължително ежегодно одобряване от директора на ОДБХ, на чиято територия са разположени птицефермите. При промяна на епизоотичната обстановка и необходимост от извършване на допълнителна ваксинация, същата се съгласува и одобрява от директора на ОДБХ.

1.26. Ваксинация срещу ринопневмонит, инфлуенца (грип) по конете - двукратна базисна ваксинация с период между двете ваксини - минимум 30 дни и максимум 90 дни, с периодични ваксинации само за инфлуенца (грип) и ринопневмонит през всеки 6 месеца, където е доказано заболяването и еднократна - в незаразените стопанства. В случаи на движение на коне от животновъдни обекти за участие в изложби, състезания и други се извършва двукратна базисна ваксинация и реваксинация на 6 месеца за инфлуенца. Използва се посочената по-долу схема за различните категории.

- **Кобили-майки** – прилага се ваксинацията описана по-горе, а в случаи на бременност се извършва и ваксинация с инактивирана базисна ваксина срещу ринопневмонит както следва: I ваксинация - на 5-ия месец от бременността, II ваксинация - на 7-ия месец от бременността, III ваксинация - на 9-ия месец от бременността. След раждането кобилите се ваксинират еднократно срещу тетанус и през 6 месеца с инактивирани ваксини (моно или бивалентни) срещу инфлуенца (грип) и ринопневмонит.
- **Млади еднокопитни** – извършва се задължителна базисна ваксинация, след което: I-ва ваксинация - на четвъртия месец от раждането се извършва първа ваксинация от базисната ваксина срещу тетанус; II-ра ваксинация - на 6-ия месец от раждането се извършва втора базисна ваксина срещу тетанус; III-та ваксинация - на 8-ия месец от раждането се извършва първата от базисната ваксина срещу ринопневмонит и грип с инактивирана ваксина; IV-та ваксинация - на 9-ия - 10-ия месец от

раждането се извършва втора базисна ваксина срещу ринопневмонит и грип. След това ваксинацията продължава по схемата за възрастни коне с ежегодна ваксинация с инактивирана бивалентна ваксина срещу грип и ринопневмонит и отделно един път в началото на годината (първото тримесечие) срещу тетанус. При младите женски животни, които ще се използват за разплод се прилага базисна ваксинация за кобили-майки и реимунизации през 6 месеца до заплождане. При пропускане на ваксинацията срещу инфлуенца (грип) на 6-ия месец, ваксинацията се извършва наново, като се започва с базисна ваксинация.

- **Възрастни коне, магарета, мулета и катъри** – извършва се задължителна базисна ваксинация срещу грип и ринопневмонит /прилагане на две ваксини през 30 до 90 дни/ с инактивирани ваксини (моно или комбинирана) срещу грип и ринопневмонит по конете, с последващи ваксинации през 12 месеца. Всяка година се извършва и еднократна ваксинация срещу тетанус с предварителна базисна ваксина.

Забележка: На бременните кобили не се прилага ваксина след 9-ия месец от бременността. Извършените ваксинации се въвеждат в интегрираната информационна система на БАБХ.

1.27. Тетанус по конете - ваксинация на всички коне над 4 месечна възраст с базисна ваксина тетанус (от 30 до 90 дни между двете ваксинации) и ежегодна ваксинация срещу тетанус без оглед на възрастта.

1.28. Хеморагична болест по зайците - ваксинация на зайците във всички развъдни и стокови ферми.

1.29. Миксоматоза по зайците - ваксинация на зайците в неблагополучни и застрашени зайцеферми.

1.30. Бяс - ваксинират се всички кучета. Извършената ваксинация се отразява във ветеринарномедицинския паспорт на животните и въвежда във ВетИС.

2. ПАСИВНА ИМУНОПРОФИЛАКТИКА

Прилагането на ветеринарномедицински продукти (серуми и гамаглобулини) за пасивна имунопрофилактика не се финансира от държавния бюджет.

Използват се само регистрирани за употреба в страната ветеринарномедицински продукти.

Собствениците на животни или упълномощени от тях лица, ежемесечно писмено информират официалния ветеринарен лекар на съответната община за приложените ветеринарномедицински продукти за пасивна имунопрофилактика и вида и броя на третираните животни.

3. ДИАГНОСТИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

3.1. Ауески – извършва се еднократно изследване на 20% от свинете майки и нерезите, но не по-малко от 15 животни, от нуклеусовите и репродуктивните бази, от племенните свинеферми, в които не се провежда ваксинация и на всички вносни животни, предназначени за разплод през време на карантинния период.

От свинефермите, в които се провежда ваксинация се изследва същият брой кръвни проби от ремонтни животни между 5 и 6 месечна възраст за наличие на различни от gE антитела.

3.2. Ензоотична левкоза по говедата - лабораторно изследване на проби от едри преживни животни по одобрена от ОДБХ програма с цел оздравяване на стадо.

3.3. Заразен ринопневмонит и инфлуенца (грип) по конете – извършва се

двукратно серологично изследване /през 6 месеца/ на всички регистрирани коне в Националните асоциации по коневъдство и Българската федерация по конен спорт.

3.4. Вирусен артерит по еднокопитните – извършва се двукратно серологично изследване (през 6 месеца) на всички регистрирани коне в Националните асоциации по коневъдство и Българската федерация по конен спорт.

3.5. Дурин – извършва се еднократно серологично изследване на всички жребци и кобили в Националните асоциации по коневъдство и Българската федерация по конен спорт.

3.6. Заразен метрит по кобилите – извършва се еднократно серологично изследване на кобилите, предназначени за възпроизводство.

3.7. Трихинелоза – извършват се задължителни изследвания при клане на свине и коне и на трупове на отстреляни диви свине съгласно Регламент (ЕО) № 2075/2005 на Комисията от 5 декември 2005 година относно установяване на специфични правила за официалния контрол на трихинели (*Trichinella*) в месото.

3.8. Бруцелоза по кучета (*Brucella canis*) – извършва се еднократно изследване на всички разплодни кучета на МВР, МО, абортиралите, съмнителните за заболяване кучета и кучета в приютите, преди осиновяването им.

3.9. Вирусни болести по рибите - вирусна хеморагична септицемия, инфекциозна хемопоеична некроза, инфекциозна панкреатична некроза, пролетна вiremия по шарана - от рибовъдните ферми се вземат за изследване проби както следва: от (1) пълносистемни пъстървови стопанства по 30 проби овариална и семенна течност по време на размножителния период през ноември-март; (2) от различни технологични групи риба: пъстървови стопанства - два пъти годишно по 10 броя риби през април-май и октомври-ноември при температура на водата не по-висока от 10-12°C; шаранови и есетрови стопанства - два пъти годишно по 5 броя риби с живо тегло над 500 грама и по 30 броя зарибителен материал през април-май и септември-октомври.

3.10. Бактериални и паразитни заболявания по рибите - ренибактериоза, йерсиниоза, фурункулоза, миксозомоза, ихтиофтириоза - проби за лабораторно-диагностични изследвания се изпращат при повишаване на смъртността над технологично допустимите норми и при съмнение за заболяване.

3.11. Казеозен лимфаденит – извършват се сондажни серологични изследвания на дребните и едри преживни животни, имали контакт с внесени в страната овце.

3.12. Холера по птиците - извършват се лабораторно-диагностични изследвания при съмнение за заболяване.

3.13. Шмаленберг – извършва се лабораторно изследване на проби от преживни животни по одобрена от ОДБХ програма.

3.14. Меди висна по овцете - Артрит енцефалит по козите – извършват се лабораторно-диагностични мероприятия в обектите за ДПЖ за мониторинг на заболяването.

3.15. Инфекциозен ринотрахеит по говедата – извършва се лабораторно изследване на проби от едри преживни животни по одобрена от ОДБХ програма с цел оздравяване на стадо.

3.16. Мукозна болест – Вирусна диария – извършва се лабораторно изследване на проби от едри преживни животни по одобрена от ОДБХ програма с цел оздравяване на стадо.

4. ПРОФИЛАКТИКА НА ПАРАЗИТНИТЕ БОЛЕСТИ

Противопаразитните мероприятия се провеждат за ограничаване и ликвидиране на паразитозите по селскостопанските животни и птици с оглед намаляване на икономическите загуби. Провеждането на мероприятия да се съобрази със сезонната динамика на паразитозите и климато-географските особености на районите.

4.1. Хелминтози по свинете

Извършват се:

- дехелминтизация на свинете-майки един месец преди опрасване;
- противопаразитно третиране на отбитите прасета 10-14 дни след сформирани на групите подрастващи;
- обезпаразитяване на прасетата непосредствено преди прехвърлянето им в секторите угодяване и ремонтни;
- дехелминтизация на ремонтните прасета през 45-60 дни.

4.2. Краста по свинете

Извършва се двукратна деакаризация през седем дни на свинете-майки преди опрасването им; ремонтните прасета преди прехвърлянето им в основно стадо; отбитите прасета 7-14 дни след прехвърлянето им в сектор подрастващи; нерезите на всеки три месеца; новозакупените карантинирани прасета, свине-майки и нерези; прасетата за угодяване 7-14 дни след предвърлянето им в сектор угодяване.

4.3. Крастни и иксодови кърлежи и др. ектопаразити при овце

В селищата и в стопанствата, където през последните две години е констатирана краста се провеждат двукратни изкърпвания през седем дни пролет и есен, а на кочовете преди и след случната кампания.

Извършва се двукратно изкърпване на новозакупените овце, агнета, шилета и кочове.

Използват се противокрастни средства, в зависимост от лактационния период на животните. Не се използват органофосфорни, хлорорганични и карбаматни препарати при лактиращи животни, а само препарати от групата на синтетичните пиретроиди.

4.4. Пироплазмидози

Извършва се деакаризация на овцете през 15-20 дни в периода юни - юли, а на говедата май-ноември.

В стационарните пироплазмидозни огнища химиопрофилактика на овцете през 15-20 дни с ВМП.

4.5. Естроза овце

В стационарните огнища се провежда обезпаразитяване през юни, юли и началото на ноември и химиотерапия през октомври - ноември след прибирането на животните от паша. Допълнително лечебно третиране се извършва през януари - март.

4.6. Хиподермоза говеда и кози

Провежда се химиотерапия през месеците октомври – ноември.

4.7. Трематодози по преживните животни (фасциолоза, парамфистоматоза и дикроцелиоза)

Извършва се еднократна профилактична дехелминтизация в края на октомври и началото на ноември.

В стационарните за фасциолоза селища се извършва двукратно третиране на овцете: първото в края на септември и началото на октомври с препарати, действащи на младите фасциоли и второ третиране през м.ноември. Еднократно пролетно третиране се извършва в края на март преди извеждане на животните на паша.

4.8. Мониезиоза

Извършват се две до три преимагинални дехелминтизации на младите животни (агнета и ярета) през 25-30 дни в периода май-август и есенна дехелминтизация на всички овце и кози през октомври - началото на ноември.

4.9. Стомашно-чревни и белодробни стронгилактози

Извършва се двукратна дехелминтизация на младите животни през юни - юли; есенно профилактично третиране през ноември и пролетно през март на всички животни и профилактично третиране 15 след раждането на овцете-майки срещу “спящите” ларви.

4.10. Ехинококоза кучета

Извършва се шесткратна дехелминтизация на овчарските кучета през 60 дни, а на останалите видове кучета четирикратна през 90 дни. Извършената дехелминтизация се отразява във ветеринарномедицинския паспорт на животните и въвежда в Интегрираната информационна система на БАБХ (ВетИС).

4.11. Хелминтози по птиците

В личния двор се извършва дехелминтизация на птиците срещу нематоди и тении през пролетно-есенния сезон.

В птицефермите с технология “подово” отглеждане, дехелминтизация на птиците и пилетата се извършва след навършване на двумесечна възраст и преди комплектоване стадата за носачки.

При фазаните дехелминтизация се извършва по схема утвърдена от ЦУ на БАБХ.

4.12. Кокцидиоза по птиците

Извършват се:

- профилактични третираня и влагане на регистрирани кокцидиостатици в комбинирани фуражи за бройлери, подрастващи родители и стокови носачки при спазване на ротационни и “шатъл” програми със спазване на изискванията за карентните срокове и недопускане употребата им при родители и стокови носачки;

- лечебно третиране с регистрирани кокцидиоцидни средства при заболяване;

- периодични изследвания на проби от фуражни смеси за наличие на регистрирани кокцидиостатици, съгласно нормативните изисвания на БАБХ;

- при производството на комбинирани фуражи с кокцидиостатици се спазват правилата за безопасност и безвредност, включително и недопускане на остатъчни количества в други видове фураж и “шатъл” - програма за смяна (ротация) на няколко кокцидиостатика през време на отглеждането на една партида птици.

Забележки:

1. Необходимо е да се спазват изискванията по отношение на карентните срокове при прилагане на противопаразитните средства;
2. Необходимо е да се извършва контрол на паразитния статус на животните преди третиране и ефекта от проведените дехелминтизации чрез изследване на копропроби на 10% от поголовието с оглед развитието на антихелминтна резистентност.

VIII. ПРОГНОЗНИ ФИНАНСОВИ РАЗХОДИ ОТ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА

NPPKBVJZ
2019_2021_12.2018 fir

Общо разходи за ДФЗ и БАБХ за календарна година по отделни дейности и пера

4,684,135.00	Средства за плащане на РВЛ от ДФЗ за взети проби	3,428,896.89	Средства за закупуване на диагностикуми от БАБХ(без ДДС)
35,952.00	Средства за плащане на РВЛ от ДФЗ за клинични обследвания	2,922,500.00	Ср. за закуп. ваксина LSD БАБХ за 1 година
1,461,841.00	Средства за плащане на РВЛ от ДФЗ за клинични прегледи	1,926,216.50	Ср. за закуп. ваксина бяс БАБХ(без ДДС)
7,564,515.80	Средства за плащане от ДФЗ на лабораториите за лабораторно диатностични изследвания	3,449,940.00	Средства за прилагане на ваксина бяс (без ДДС)
592,543.75	Средства за плащане от ДФЗ на диагностикуми на терен (без ДДС)	5,042,469.00	Средства за закуп. ваксина Син език (без ДДС)
7,000,000.00	Средства за плащане на РВЛ от ДФЗ за алерг.диагностично изследване	500,000	Дезинфекции, дезинсекции, дератизации и девастация
4,995,583.00	Средства за плащане на РВЛ от ДФЗ за прилагане на ваксини терен	1,000,000.00	Разходи в случай на епизоотии
2,310,000.00	Средства за въвеждане на данните за идентификация на животните във ВетИС	43,250.00	При спешна ваксинация
		53,669.74	Други разходи
		300,000.00	Развитие на ВетИС
		801,600.00	Поддръжка на ВетИС
		134,560.70	Общо консумативи
28,644,570.55	ОБЩО ОТ ДФЗ	19,603,102.83	ОБЩО ЗА БАБХ

Общо разходи за календарна година в лв.: 48,247,673.38

Забележки:

1. Единичните цени по предвидените разходите за заплащане от ДФЗ на ветеринарните лекари и на акредитираните диагностични лаборатории за извършените от тях мероприятия съгласно програмата са взети от проекта на тарифата за определяне на цените, които се заплащат за изпълнението на мерките по програмата за профилактика, надзор, контрол и ликвидиране на болести по животните, включително зоонози.
2. При финансовия анализ не са предвидени разходи за извършените мероприятия от официални ветеринарни лекари (взимане на проби и др.) и за работата при диагностичните изследвания от лабораториите в структурата на БАБА на някои болести по животните, включително зоонози (разходите се включват в заплатите на служителите на БАБХ).
3. Единичните цени по предвидените разходите за диагностикуми и ваксини са планирани въз основа на последни фактури от закупуване на такива.
4. В програмата са планирани допълнителни разходи в случай на епизоотии, както и такива за дезинфекции, с цел бързо обезпечаване на необходимите мерки за ликвидиране на епизоотични огнища.
5. Посочените цени са без включен ДДС.